

1. Bayram, B. (2011). *Mehmet Şakir Ülkütaşır'ın Halkbilimi İle İlgili Çalışmaları*. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Sosyal Bilimler Enstitüsü. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.
2. Bayram, S. (1986). "Phil. Dr. Hamit Zübeyr Koşay'ın Hayatı". Türk Kültürü Araştırmaları. Ankara: *Ankara Üniversitesi Basimevi*. 3–7.
3. Gülensoy, T. (2012). XXI. Yüzyılda Türkiye Kişi Adlarına Bir Bakış. *İDİL*, Cilt:1, Sayı: 5, 1–7.
4. Sakaoğlu, S., (2001). *Türk Ad Bilimi I*. Ankara: TDK Yayımları.
5. Yund, K. (1976). "Ord. Prof. Dr. Fahri Fındikoğlu'nun Folklor Yönü". *Sosyoloji Konferansları*. 34–44.

УДК 94(477):341.4852«1932/1933»

Гладун Віталій Вікторович,

старший викладач кафедри філософії освіти,
теорії й методики навчання
суспільствознавчих предметів
Миколаївського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
м. Миколаїв

ГОЛОДОМОР ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ДЛЯ РУЙНАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Анотація. Актуальність даної теми є розуміння, що 30-ті роки в Україні – найtragічніші сторінки нашої історії, які за наслідками називають геноцидом українського народу. Придушення українського національно-визвольного руху і фізичного знищення частини українських селян було

здійснено через акт геноциду – Голодомор, шляхом організації штучного масового голоду, що спричинив загибель мільйонів українців.

Abstrakt. The relevance of this topic is the understanding that 30 years in Ukraine are the most tragic pages of our history, which by consequence are called genocide of the Ukrainian people. The suppression of the Ukrainian national liberation movement and the physical destruction of part of the Ukrainian peasants was carried out through the act of genocide – the Holodomor, by organizing an artificial mass famine that caused the death of millions of Ukrainians.

У роки незалежності України виникла концепція щодо розгляду Голодомору як цілеспрямованої імперської політики з винищеннем української нації. Сьогодні питання Голодомору та геноциду фактично доведені по відношенню до подій українського села на початку 30-х років.

Сталінський Голодомор можна вважати помстою за нашу боротьбу, за свободу, яка проявилася в 1917–1921 рр. Слушна думка з цього питання заступника голови Українського інституту національної пам'яті Володимира Тиліщака: «Голодомор – приклад концентрованого застосування свідомого терору голодом, як інструменту геноциду, винищення частини української національної групи... Якщо ми говоримо про осмислення Голодомору як геноциду, то надзвичайно важливо розуміти цей злочин, що трагедію не як явище, що ізольоване, окреме, відріване від історичного контексту, А як результат імперської політики в контексті колоніальних студій. Адже, голод – як імперська зброя – використовувався у світі різними імперіалізмами» [5].

Теж саме стверджують Макс фон Гаген та Людмила Гриневич, що Голодомор є імперіалістичною, а не лише комуністичною зброєю. Голод – це практика імперій. На думку Людмили Гриневич, Голодомор був лише однією складовою геноциду, другою ж був культурний імперіалізм [1].

Людмила Гриневич використовує термін «голодотворна політика». Автор терміну – американський правозахисник Д. Маркус, пропонує визначати міру провини влади за таку політику на основі 4-ступеневої класифікації, яку він і

розробив. Гриневич відносить український голод 1928–1929 рр. до II ступеню Маркусової кваліфікації, розглядаючи його як *mens rea*: радянський уряд не вжив достатніх заходів, щоб запобігти масовому голодуванню людей, хоча усвідомлював, що його політика прискореної промислової модернізації на тлі недородів 1927 і 1928 рр. може спричинити масове голодування [3].

Автором та невтомним борцем за імплементацію поняття «геноцид» в практику міжнародних правовідносин був Рафаїл Лемкін. У своїй статті «Радянський геноцид в Україні» він представив чотири стадії знищення української нації: 1) знищення інтелігенції – мозку нації у 1920-му, 1926-му і знову в 1930–1933 роках; 2) знищення національної Церкви – «душі» України між 1926 і 1932 роками, і пізніше подібної долі зазнала Українська католицька церква; 3) винищенння значної частини українських селян – хранителів традицій, фольклору та музики, національної мови та літератури, національного духу України через зморювання голодом; 4) фрагментація українського народу через змішування українців з іншими національностями шляхом переселень [6, с. 37].

До речі, Енн Епплбаум в своїй праці «Червоний голод» також зосереджує увагу на тому, що Голодомор був геноцидом та спробою знищити певну групу людей та їхню культуру, стерти її, послабити як національний організм. Це була війна проти селян. Сталін ухвалив низку рішень, зосереджених безпосередньо на Україні, його мета полягала не в тому, щоби знищити всіх українців, а в тому, щоби послабити Україну як політичний організм [7].

Взагалі голодотворна політика в історії мала свої приклади, так, голodomор в Бенгалії 1769–1770 років забрав до 10 мільйонів життів. Великий голод в Ірландії 1845–1850-х років, який розвивався на фоні чергового неврожаю картоплі, також мав злочинну управлінську першопричину. За злочинними методами впроваджувався Китайський штучний голodomор 1958–1962 років, який за свою голодотворною управлінською політикою багато в чому нагадує український.

Планування політики геноциду щодо українського народу здійснювалося Москвою за чіткою схемою. Більшовицька влада максимально зуміла

використати політичний ресурс голодотворної політики, тому що цей інструмент фактично не потребує матеріальних витрат, голод не має візуальних проявів фізичного страждання, тобто не видно пролитої крові, не треба застосовувати тортури. Також людина має надію на порятунок, але це ще більше доводить її до божевілля, або до крайнощів – канібалізму. Голодомор компартійна влада застосовувала перш за все як ефективний засіб соціально-політичної фільтрації суспільства – виявлення і знешкодження представників явної й потенційної опозиції «ворогів народу» [2].

З огляду багатьох наукових праць, головна мета радянської системи була спрямована на втрату української національної ідентичності селянина, який повинен був стати радянським колгоспником та не мав жодних власних засобів виробництва і був би позбавлений будь-яких прав на продукти своєї праці. Але український селянин як носій споконвічних традицій, цінностей та національної самосвідомості – цей образ суперечив комуністичній системі. Тому Радянська влада все зробила для знищення української національної ідеї та деморалізації інтелігенції.

Сталінський голодомор мав ще одну мету – зупинити, а потім знищити, розчинити в російській культурі українську культуру, яка переживала у 1917–1930 рр. великий розквіт і піднесення.

Боротьба з опозицією в Україні відбувалася насамперед навколо національного питання. Показовим було збігання згортання українізації з початком голоду в українському селі. Політика українізації, відродивши нову українську еліту, одночасно ніби «виказала» українських патріотів тоталітарному режиму. Головним фактором є те, що більшість селян розмовляла переважно рідною українською мовою та це практично могло б мобілізувати українство на свій захист [8, с. 41].

Голод і репресії також розглядалися більшовиками як вирішальна фаза ліквідації того україноцентричного потенціалу, який ніколи вже не повинен відродитися.

Л. Гриневич також наголошує на тому, що наслідками голоду стала втрата людьми соціальної активності, страх перед владою, девальвувалась цінність життя. Проводячи голодотворчу політику, Кремль прагнув не лише зламати опір селян, повернути в царські часи кріпатства, а й пригальмувати те, що сучасною мовою можна визначити як процес формування української політичної нації. Українська ідентичність і культура маргіналізувались до етнографічності, на власній землі ставали вторинними [4].

Сьогодні є всі підстави вважати, що Голодомор – це наслідок діяльності людей, котра була проявом їхньої соціальної сваволі та їхніх соціальних ілюзій і полягала в порушенні природних законів суспільного життя людей, а отже, і заснованих на цих законах прав і свобод людини. Ця діяльність в Україні здійснювалась із використанням інструменту державної влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Голодомор є імперіалістичною, а не лише комуністичною зброєю.
URL: <https://hromadske.radio/podcasts/hromadska-hvylya/golodomor-ye-imperialistichnoyu-a-ne-lyshe-komunistichnoyu-zbroyeyu-istoryky>
2. Грабовський С. Голод-геноцид 1932–33 років: хто був у його прицілі?
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1352496.html>
3. Гриневич Л. Голод 1928–1929 pp. у Радянській Україні: монографія. К.: Інститут історії України НАН України, 2013. 435 с.
4. Гринневич Л. Після Голодомору українці почали боятися влади. *Країна*. № 45 (198). 21.11.2013. С. 4–6.
5. Завершився міжнародний симпозіум «Імперії, колонії та голод...». URL: https://galinfo.com.ua/news/zavershyvsya_mizhnarodnyy_sympozium_imperiyy_kolonii_ta_golod_261465.html
6. Лемкін Р. Радянський геноцид в Україні: [стаття 28 мовами] / Рафаель Лемкін; ред. Роман Сербин. К.: Майстерня книги, 2009. С. 21–42.

7. Чому Голодомор був геноцидом: нова книжка Енн Епплбаум «Червоний голод» – інтерв'ю з авторкою. URL: <https://hromadske.ua/posts/knyha-enn-epplbaum-chervonyi-holod>
8. Шамара С. О., Калиушко Л. В. Голодомор як політика етноциду української нації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2003. № 493: Держава та армія. С. 40–46.

УДК 159.9.

Голуб Ксенія Олегівна,
магістрантка факультету
соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
Науковий керівник:
канд. псих. наук, доцент Харченко Н. А.

ІСТОРІЯ ВИВЧЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ВІДМІННОСТЕЙ КОПІНГ-СТРАТЕГІЙ

***Анотація.** Проаналізовано особливості гендерних відмінностей копінг-стратегій. Розглянуто роботи вітчизняних вчених щодо історії вивчення гендерних відмінностей у копінг-поведінці. Досліджено гендерну специфіку виникнення копінгу.*

***Abstract.** Features of gender differences of coping strategies are analyzed. The work of domestic scientists on the history of studying gender differences in coping behavior is considered. Gender specificity of occurrence of coping was investigated.*

Гендерна ідентичність – уявлення людини про себе як істоту певної статі – пов’язана з культурними нормами та співвідноситься з чоловічими або